

Statenvoorstel 12/17 A

Voorgestelde behandeling

Procedurevergadering : n.v.t.

PS-vergadering : 19 mei 2017

Onderwerp

Jaarstukken 2016

Datum

11 april 2017

Documentnummer

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant

Samenvatting

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2016 aan. Hiermee leggen wij verantwoording af aan uw Staten over het in 2016 gevoerde beleid, de geleverde prestaties en de daarvoor ingezette middelen.

In dit statenvoorstel wordt nader ingegaan op het rekeningresultaat 2016, de overhevelingen, de onderbesteding en op de concrete maatregelen om de onderbesteding te verminderen.

Het voorstel

1. De jaarstukken 2016 (bijlage 1) van de Provincie Noord-Brabant inclusief de daarbij horende bijlagenbundel met de onderdelen 1 tot en met 16 vast te stellen;
2. In te stemmen met de extra toevoegingen aan reserves zoals aangegeven in bijlage 2 van het statenvoorstel;
3. In te stemmen met de overheveling van de budgetten 2016 naar 2017 en volgende jaren tot een totaalbedrag van € 35,8 miljoen zoals aangegeven in bijlage 3;
4. Kennis te nemen van het accountantsverslag en de bijbehorende controle verklaring (bijlage 4);
5. Kennis te nemen van de productenrealisatie (bijlage 5);
6. De voortgangsrapportage ontwikkelbedrijf (bijlage 6) vast te stellen;
7. Kennis te nemen van de verantwoording (provinciale) Onderzoeks- en Adviesagenda 2016 (bijlage 7);
8. Kennis te nemen van het jaarverslag zorgplicht archieven (bijlage 8);
9. Kennis te nemen van het overzicht van incidentele subsidies (bijlage 9);
10. Kennis te nemen van de voortgang programma Beter Benutten (bijlage 10);
11. Kennis te nemen van de voortgangsrapportage programma erfgoedcomplexen (bijlage 11);

12. De 2e begrotingswijziging 2017 vast te stellen (bijlage 12).

1 Inleiding

De Jaarstukken vormen een belangrijk document in [de beleids- en P&C-cyclus](#). In de jaarstukken 2016 wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van het beleid zoals dat in de begroting 2016 was opgenomen.

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag met daarin opgenomen de programmaverantwoording, de specifieke en verplichte paragrafen en de jaarrekening. De jaarstukken gaan vergezeld van een accountantsverslag met daarbij een controleverklaring.

De jaarstukken zijn samengesteld met inachtneming van het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV). Het referentiekader voor de jaarstukken is de begroting 2016 inclusief de zes daarbij horende begrotingswijzigingen die door PS zijn vastgesteld.

In de programma's zijn de doelen, prestaties en middelen uit de begroting 2016 opgenomen. Onder het kopje "hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?" zijn per programma tabellen opgenomen met drie kolommen. In de eerste kolom is steeds de verwijzing naar de desbetreffende door PS vastgestelde beleidsnota is te vinden met in de tweede kolom de bijbehorende prestaties en indicatoren en tot slot is in de derde kolom de verantwoording over de geleverde prestaties vermeld.

In de paragrafen wordt het beleid op een aantal specifieke onderdelen uiteengezet. De paragrafen geven daarmee een dwarsdoorsnede van de programma's op deze onderdelen.

Op grond van het BBV is een zevental paragrafen voorgeschreven. Naast de verplichte paragrafen zijn ook de paragrafen 'Investeringsagenda' en 'Europese programma's' opgenomen waarmee verantwoording wordt afgelegd over de uitvoering van het beleid zoals verwoord in de begroting 2016. Net als vorig jaar is het Burgerjaarverslag als laatste paragraaf toegevoegd.

Verder vindt u in het bijlagenboek bij de Jaarstukken 2016 de specificaties met betrekking tot de balans.

Aan de jaarrekening hebben wij een algemeen inleidend hoofdstuk toegevoegd. In dit hoofdstuk geven wij in een beknopt bestek een samenvattend beeld van de hoofdlijnen van de jaarrekening. Diepgaandere en uitgebreidere informatie is vervolgens te vinden in de programma-verantwoording en de paragrafen.

2 Rekeningresultaat

De jaarstukken 2016 laten een voorlopig netto besteedbaar resultaat zien van € 13,8 mln. Dit is het resultaat dat resteert na verwerking van een aantal correcties en voorstellen.

Het netto besteedbaar resultaat komt als volgt tot stand:

Van bruto naar netto	€
A Voordelig bruto rekeningresultaat 2016	53.379.298
B1 Extra toevoegingen aan reserves	-3.768.997
B2 Extra onttrekkingen aan reserves	0
C Overhevelingen	-35.801.255
Netto voorlopig resultaat 2016	<u>13.809.046</u>

Het netto een besteedbaar resultaat van € 13,8 miljoen vloeit terug naar de algemene middelen

Besluitvorming over de aanwending van het netto resultaat vindt plaats bij het eerst volgend integraal afweegmoment in PS, de begroting 2018.

NB Een voorlopige indicatie van het netto besteedbaar rekening-resultaat ad € 7,9 mln is opgenomen in de vrije begrotingsruimte zoals die is gepresenteerd in de perspectiefnota 2017.

Extra toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Zoals uit bovenstaande optelling blijkt, dient er nog rekening te worden gehouden met de noodzakelijke toevoegingen aan reserves tot een bedrag van € 3,8 mln. Deze toevoegingen moeten op grond van eerdere besluitvorming nog plaatsvinden, maar konden niet meer in de ramingen van de begroting worden verwerkt. Ze konden daardoor formeel - vanwege regelgeving BBV - ook niet in de jaarstukken 2016 zelf worden geëffectueerd. Een nadere specificatie van de extra toevoegingen is opgenomen in bijlage 2.

Overhevelingen

Uw Staten hebben bij de Najaarsbrief 2011 het overhevelingenbeleid (zie bijlage 4) vastgesteld. Dit beleid biedt ons college de mogelijkheid om binnen de door uw Staten gestelde kaders geplande prestaties en daaraan gekoppelde middelen over te hevelen naar een volgend begrotingsjaar, zodat de uitvoering zonder verdere vertraging plaats kan vinden.

Zonder overhevelingsregels is het zo dat, indien er vertraging optreedt in de uitvoering van jaar 't' geplande prestaties, de voor die prestatie geraamde middelen via het rekeningresultaat zouden vrijvallen naar algemene middelen. Om extra vertraging in de realisatie van beleidsprestaties te voorkomen is door PS het overhevelingenbeleid vastgesteld. Als overhevelingsvoorstellen binnen de kaders van het overhevelingenbeleid vallen - zoals bijvoorbeeld resterende bestuurakkoord-middelen - dan kunnen GS de uitvoering hiervan voortzetten. De overhevelingen worden bij het Statenvoorstel tot vaststelling van de jaarrekening ter besluitvorming aan PS voorgelegd.

Binnen deze kaders stellen wij voor de onderstaande prestaties met daaraan gekoppelde bedragen over te hevelen van 2016 naar 2017 e.v. jaren.

Overhevelingsvoorstellen	€
<u>Mobiliteit</u>	
1 Alderstafel	1.526.075
2 Beter benutten	5.626.714
3 Netwerkprogramma Brabantstad	15.532
4 Vlaams Nederlandse Delta	39.828
5 HOV-2 Nuenen	750.000
6 Wegenoverdrachten aan gemeenten	1.760.048
<u>Economie</u>	
7 Breedband	1.470.000
8 Vrijtijdseconomie	61.000
9 Arbeidsmarkt voor de kenniseconomie	1.600.000
10 Ontwikkeling maintenance cluster Brabant	54.000
11 Zorg economie	155.000
12 Subsidieregeling Provinciaal herstructureringsprogramma	730.000
13 Gelden fonds economische structuurversterking	1.562.100
14 Ruimte voor bedrijvigheid	3.190.000
15 Uitvoeringskosten subsidieregeling Eenl	67.000
16 Uitvoeringsprogramma Werklocaties	1.853.800
17 Energietransitie	1.714.500
18 MIT	217.500
<u>Natuur, water en milieu</u>	
19 Oostelijke Langstraat	1.302.905
20 Vergunningverlening, toezicht en handhaving op het omgevingsrecht (via omgevingsdiensten)	630.000
<u>Ruimte</u>	
21 Agrofood	3.670.966
<u>Cultuur en Samenleving</u>	
22 Verbeeldingskracht Erfgoed 2016-2020	1.268.894
<u>Bedrijfsvoering</u>	
23 Strategisch Personeelsbeleid	120.000
24 Treasurybeleid en onderzoek	90.000
25 Vitale organisatie	1.994.064
<u>Bestuur</u>	
26 Werkbudget Brabantstad	66.076
27 Krachtig Bestuur	300.000
<u>Overhevelingen ivm ontvangen decentralisatieuitkeringen</u>	
<u>Natuur, water en milieu</u>	
28 Drugsdumpingen	1.288.921

Overhevelingsvoorstellen	€
<i>Economie</i>	
29 Green deal-publiek toegankelijke laad-infrastructuur	2.616.000
<i>Amendement</i>	
30 Opvang Inheemse diersoorten	60.332
	<u>35.801.255</u>

De overhevelingen in verband met ontvangen decentralisatie-uitkeringen zijn gelden voor drugsdumpingen en Green Deal-laadpalen die nog niet tot besteding zijn gekomen.

De overheveling in verband met opvang inheemse diersoorten wordt overgeheveld conform het amendement bij de vaststelling van de begroting 2017.

Een toelichting op deze overhevelingen is opgenomen in bijlage 3.

U wordt gevraagd in te stemmen met deze overhevelingen.

3 Onderbesteding van de begroting

Per productgroep zijn in de jaarstukken de afwijkingen t.o.v. de ramingen in de begroting toegelicht.

In totaal komen de gerealiseerde lasten uit op € 692,0 mln. In de begroting inclusief begrotingswijzigingen kwam de totale raming van de lasten uit op € 873,5 mln. Het verschil van de gerealiseerde lasten t.o.v. de geraamde lasten komt daarmee uit op een onderbesteding van € 180,5 mln, en komt daarmee uitgedrukt in een percentage uit op een onderbesteding van 20,7 %.

Dit percentage ligt daarmee hoger dan de afgelopen twee jaren (2014: 9,3 % en 2015: 14,5%)

Verdeeld over de verschillende productgroepen in de jaarrekening is van de over- en onderbesteding het volgende beeld te geven:

Over- en onderbesteding per productgroep (bedragen x € 1.000)	Geraamde	Gerealiseerde	Vershil raming	Percentage
	lasten	lasten	en realisatie	afwijking
01.01 Provinciebestuur	7.044	8.078	-1.034	-14,68%
01.02 Bestuurlijke samenwerking	2.056	1.478	578	28,12%
01.03 Interbestuurlijk toezicht	70	77	-7	-9,73%
02.01 Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaïek	10.144	16.703	-6.559	-64,66%
02.02 Agrofood 2020; Brabant Quality	10.079	2.562	7.517	74,58%
03.01 Water	25.398	909	24.488	96,42%
03.02 Milieu	43.927	39.583	4.344	9,89%
03.03 Natuur en landschap	54.796	44.556	10.240	18,69%
03.04 GOB	29.919	17.432	12.487	41,74%
04.01 Algemeen economisch beleid	44.269	56.708	-12.439	-28,10%
04.02 Economisch programma Brabant	46.941	33.726	13.215	28,15%
04.04 Duurzame energie en energietransitie	12.535	3.282	9.253	73,82%
05.01 Mobiliteit	98.410	41.071	57.340	58,27%
05.02 Openbaar vervoer	123.987	96.258	27.729	22,36%
05.03 Infrastructuur/ provinciale wegen	145.292	134.718	10.574	7,28%
06.01 Cultuur en erfgoed	59.159	47.230	11.929	20,16%
06.03 Samenleving	5.423	4.532	892	16,45%
06.04 Sociaal cultureel beleid	11.459	10.042	1.416	12,36%
31.02 Algemene dekkingsmiddelen	19.710	17.302	2.408	12,22%
31.03 Stelposten	7.472	829	6.643	88,90%
overig	115.403	115.877	-474	0,00%
Totaal lasten	873.495	692.955	180.540	20,67%

De kolom geraamde lasten betreft de lasten van de begroting 2016 inclusief begrotingswijzigingen.

De kolom gerealiseerde lasten geeft de lasten van de jaarrekening per productgroep weer.

De kolom 'verschil raming en realisatie' geeft in absolute bedragen de verschillen tussen begroting en jaarrekening weer.

De kolom 'percentage afwijking' geeft weer wat het absolute verschil tussen begroting en rekening, procentueel is t.o.v. de raming in de begroting.

De tabel laat per productgroep een wisselend beeld zien van de realisatie i.r.t. de raming in de begroting.

Voor een toelichting op deze verschillen wordt verwezen naar de toelichting zoals die bij elke productgroep in de jaarstukken is opgenomen.

De toelichting op de afwijkingen bij 31.02 en 31.03 is opgenomen in de jaarstukken in het onderdeel Algemeen financieel beleid op blz 158/160.

Een deel van deze onderbesteding was overigens aangekondigd in het statenvoorstel tot vaststelling van de slotwijziging 2016, maar is toen gelet op het karakter van de slotwijziging niet verwerkt. Er is destijds onder andere gewezen op de verwachte vertraging/onderbesteding m.b.t. N69, N279N, Wilhelminakanaal, Maaslijn, Challengevariant, Snelfietsroutes en Grondverwerving GOB.

Oorsprong en oorzaken van onderbesteding

Als wordt gekeken naar de oorsprong van de onderbesteding dan constateren we dat het merendeel van de onderbesteding direct gerelateerd is aan de inzet van

de reserves. De onderbesteding van de lasten ad € 180,5 mln hangt voor € 136,8 mln samen met de achterblijvende inzet van geld uit die diverse reserves.

De resterende onderbesteding ad € 43,7 betreft posten die worden gedekt uit de algemene middelen. Deze resterende onderbesteding betreft enerzijds de posten die bij de voorstellen voor overheveling in beeld zijn gebracht tot een totaalbedrag van € 35,8 mln. De dan nog overblijvende onderbesteding ad € 7,9 mln betreft voor het leeuwendeel de niet bestede middelen in de stelposten.

Aan het niet of lager realiseren van de geraamde lasten liggen op hoofdlijnen drie soorten van verklaringen c.q. oorzaken ten grondslag.

Goedkopere/efficiëntere uitvoering

Allereerst betreft het projecten waar wij de geplande prestaties op een goedkopere of efficiëntere wijze realiseren dan wij oorspronkelijk gedacht hadden. Dit wordt in sommige gevallen veroorzaakt door een slimmere en daardoor goedkopere uitvoering dan aan de voorkant voorzien; voor een groot deel is dit echter het gevolg van aanbestedingsvoordelen.

Afhankelijkheid van partners

Voor het bereiken van provinciale doelstellingen werken wij veel samen met partners. Deze partners, of het nu mede-overheden, bedrijven of maatschappelijke instellingen zijn, merken ook de gevolgen van de economische crisis. (Co)financiering van gezamenlijke projecten wordt daardoor voor hen lastiger of in sommige gevallen zelfs onmogelijk. In het beste geval neemt de besluitvorming hierover meer tijd in beslag. Dit betekent dat ook het provinciale aandeel in deze projecten niet of later gerealiseerd wordt.

Vertraagde uitvoering

In een aantal gevallen is er ook sprake van een vertraagde uitvoering door de provincie zelf, doordat bijvoorbeeld voorbereidings- en besluitvormingsprocedures meer tijd vergen dan verwacht of hoeven bepaalde lasten vanwege veranderde inzichten toch niet genomen te worden.

De afhankelijkheid van partners vormt veruit de belangrijkste oorzaak in de achterblijvende bestedingen.

Maatregelen ter voorkoming van onderbesteding

Wij kiezen ervoor om specifieke maatregelen te treffen om onderbestedingen vanuit de inzet van bestemmingsreserves in de toekomst te voorkomen c.q. te verlagen.

Als algemeen uitgangspunt voor de ramingen in de begroting geldt: "Eerst beleid en dan geld". Dit is het uitgangspunt voor al het beleid in de begroting en is ook van toepassing op de bestedingen die vanuit de reserves worden bekostigd. Dat betekent dat plannen voldoende moeten zijn uitgewerkt voordat de financiële middelen in de begroting worden opgenomen.

In zijn algemeenheid werkt dit uitgangspunt goed. Maar dit uitgangspunt gaan we stringenter toepassen op ramingen van bestedingen t.l.v. reserves.

Concreet betekent dit we in de bijsturing van de ramingen in de begroting het volgende mechanisme gaan hanteren:

- We gaan bestedingen die in de begroting worden opgenomen en gerelateerd zijn aan de inzet van bestemmingsreserves op een andere manier ramen.
- De bestuursrapportage blijft het geijkte moment voor bijstellingen. Dat betekent in 2017 dat bij het opstellen van de bestuursrapportage ramingen, waarvan de lasten gedekt worden uit reserves expliciet tegen het licht worden gehouden met het oog op een realistische inschatting van het jaar waarin de besteding wordt verwacht. Bij twijfel over de verwachte realisatie in 2017 wordt de raming van de lasten voor 2017 neerwaarts bijgesteld.
- Voor de meerjarige effecten voor 2018 en verdere jaren gelden dezelfde uitgangspunten. Deze effecten worden verwerkt in de begroting 2018. Ook bij de begroting geldt dus dat we realistisch en scherp ramen.
- Ook in 2018 is de bestuursrapportage het geijkte moment om bijstellingen in de ramingen door te voeren. Mocht realisatie voorspoediger dan wel langzamer verlopen dan bij de begroting was voorzien, dan worden in de bestuursrapportage de ramingen bijgesteld.
- Bijstellingen in de slotwijziging blijven beleidsarm van aard.

Overigens is het goed om te vermelden dat middelen die vanuit bestemmingsreserves beschikbaar zijn gesteld voor beleidsvelden, in deze systematiek ook beschikbaar blijven voor de desbetreffende beleidsvelden.

Samenvattende tabel onderbesteding van de lasten

Onderbesteding (in bedragen x € 1.000)	absoluut	percentage
- voorgestelde overhevelingen	35.801	4,10%
- onderbesteding in samenhang met reserves	136.785	15,66%
- resterende stelposten en overig	7.953	0,91%
	<u>180.540</u>	<u>20,67%</u>

Een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat 2016 is in één totaaloverzicht opgenomen in de jaarstukken op blz. 229-250.

4 Controleverklaring en accountantsverslag (bijlage 4)

Ernst & Young, aangewezen als deskundige bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, heeft de provinciale jaarrekening 2016 gecontroleerd. Het accountantsverslag en de controleverklaring zijn bij het statenvoorstel opgenomen in bijlage 4.

Wij hebben met genoeg kennis genomen van de goedkeurende verklaring van de accountant over zowel rechtmatigheid als de getrouwheid van de jaarrekening en onderschrijven de in het accountantsverslag opgenomen adviezen.

In onze reactie op de bevindingen van de accountant richten we ons bij de onderstaande punten volledig op de adviezen en aanbevelingen die in het verslag zijn opgenomen.

De schuingedrukte teksten betreffen de desbetreffende passages in het accountantsverslag.

Tijdige gegevens van deelnemingen (zie blz 5 accountantsverslag)

De accountant geeft aan:

“Ten aanzien van de waardering van de activa constateren we dat de analyses van de organisatie ten opzichte van voorgaand jaar aan kwaliteit hebben gewonnen. Mede als gevolg hiervan zijn de controleverschillen uit hoofde van onze controle beperkter. In het bijzonder noemen we de kwaliteitsverbetering met betrekking tot de dossiervorming rondom de verhoudingen met de verbonden partijen.

Wel constateren we dat de tijdige aanlevering van de gegevens vanuit de deelnemingen aandacht blijft behoeven. Op dit moment is de accountantscontrole bij een aantal belangrijke deelnemingen nog onderhanden, wat nog tot onzekerheden leidt ten aanzien van de waardering van de deelnemingen en de verstrekte gelden hieraan. Door aanvullende werkzaamheden zijn deze onzekerheden in het licht van de controle van de jaarrekening van de provincie Noord-Brabant, met uitzondering van de waardering van Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte CV II, tot een acceptabel niveau terug gebracht. In ons hoofdstuk Uitkomsten van de controle gaan wij nader in op onze controlewerkzaamheden en bevindingen hieromtrent.

Wij constateren dat uw activa op een juiste wijze zijn gewaardeerd in de jaarrekening. Wel verzoeken we Gedeputeerde Staten om voor het komende jaar wederom een haalbaar tijdspad met uw significante deelnemingen af te stemmen, zodat de aanvullende werkzaamheden beperkt kunnen worden.”

Wij onderschrijven het belang van tijdige informatie vanuit de deelnemingen ten behoeve van het oordeel over de in de provinciale jaarstukken opgenomen waardering van activa en de risico's en onzekerheden die daarbij aan de orde zijn. Uiteraard blijven we hameren op een haalbaar tijdspad voor de aanlevering van de benodigde gegevens.

Vanuit ons bestuurlijk belang zullen we dit tijdspad bij de deelnemingen nadrukkelijk onder de aandacht blijven brengen en tevens aandringen op nakoming door de deelneming van de gemaakte afspraken in deze.

Onderbesteding (zie blz 6 en blz 8 accountantsverslag)

De accountant geeft aan:

“Met betrekking tot het jaarrekeningresultaat constateren we ten opzichte van de gewijzigde begroting een forse onderbesteding. De omvang van de afwijkingen is hierbij toegenomen ten opzichte van 2015. De afwijkingen ten opzichte van de

begroting zijn toegelicht. De afwijkingen zijn terug te brengen tot een drietal oorzaken, zo is er sprake van een te optimistische inschatting van de tijdslijnen van grote projecten/investeringen. Daarnaast bestaan er, inherent aan de huidige systematiek van subsidiering, meevallers de definitieve vaststelling van de subsidies. Tot slot is er sprake van diverse financiële resultaten op de verbonden partijen.

Aanvullend valt op te merken dat de verschillen tussen de initiële begroting en de gewijzigde begroting zeer omvangrijk zijn. Naar onze mening verliest de initiële begroting op deze wijze haar sturingswaarde. De belangrijkste oorzaak is ook hier de ambitieuze planning van investeringen ten opzichte van de werkelijkheid. Gedeputeerde Staten onderkent dit beeld en zet hier ook op in om tot een betrouwbaardere investeringsplanning te komen.

Wij adviseren Gedeputeerde Staten te onderzoeken of er een kwaliteitsslag mogelijk is in de initiële begroting als startpunt. Hierbij zou meer uitgegaan kunnen worden van realisatiecijfers. Dit zou het aantal begrotingswijzigingen kunnen verminderen. Reeds hier zou uitgegaan moeten worden van een meer realistisch tijdspad rondom grote uitgaven/investeringen.

Daarnaast adviseren wij Gedeputeerde Staten de afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting in een eerder stadium te signaleren en te vertalen in begrotingswijzigingen in samenhang met de tussentijdse rapportages richting Provinciale Staten.

Wij hebben met de accountant uitvoerig van gedachten gewisseld over de mate van onderbesteding en over de maatregelen om hierin verbetering te brengen. De accountant signaleert zoals hierboven aangegeven een drietal oorzaken te weten: a) te optimistische inschatting van bestedingen/investeringen, b) voordelige afwikkelingen van subsidies en c) diverse financiële resultaten op verbonden partijen.

Ad a) De maatregelen zoals uiteengezet in dit statenvoorstel op blz 7 en 8 moeten ons gaan helpen om tot een andere wijze van begrotingsramingen te komen, daar waar het bestedingen/investeringen ten laste van reserves betreft.

De planning over de jaren heen van de verwachte (investerings-)uitgaven gedekt uit onze bestemmingsreserves zal daarmee een veel realistischer gehalte krijgen. Startpunt daarvoor zijn de bijstellingen in de bestuursrapportage 2017 die meteen ook hun doorvertaling krijgen naar de begrotingsramingen voor 2018 en verdere jaren.

Daarmee denken we een belangrijke verbetering te kunnen maken voor de sturingswaarde van de aankomende begroting 2018.

Ad b) Daarnaast bezien we hoe afwikkeling van subsidietrajecten een tijdige vertaling in de begrotingsramingen kan krijgen. De onderbesteding 2016 betreft op dit punt een incidenteel grote afwikkeling m.b.t. de bestuursovereenkomst waterschappen.

Ad c) De financiële consequenties voortkomend uit de jaarrekeningen van de deelnemingen kunnen geen vertaling meer krijgen in bijstelling van de ramingen van de provincie.

Kwaliteit Jaarverslag (zie blz 12 accountantsverslag)

De accountant geeft aan:

"Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de provinciewet is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd. Wel merken wij op dat het totale document zeer omvangrijk is. We adviseren u in het kader van de reeds ingezette acties binnen het platform Planning & Control en de vernieuwing van de BBV, de inhoud, indeling en omvang van uw jaarrekening te evalueren. Hierbij willen wij PS in overweging geven om een financiële grens te stellen voor het opnemen van detailinformatie. Ook adviseren wij PS om zo veel mogelijk aan te sluiten op de voorstellen van de commissie BBV".

De opmerking van de accountant dat de jaarstukken zeer omvangrijk zijn, herkennen wij en onderkennen wij. Met de accountant is ook gesproken over de omvang van de stukken en hoe die omvang beperkt kan worden.

De randvoorwaarden daarbij zijn wel steeds:

- Komen begroting en jaarstukken tegemoet aan de stuurinformatie die PS nodig achten?
- Wordt voldaan aan de wet- en regelgeving?

Mogelijkheden om de omvang van het pakket van begroting en jaarstukken te verminderen zijn volop aanwezig. Daarbij kan gedacht worden aan een andere begrotingsstructuur met alleen programma's en zonder productgroepen, een ander autorisatieniveau, een beperking van de hoeveelheid prestatie-indicatoren, minder financiële detailinformatie, beperking van het aantal bijlagen etc.

Om die stap te kunnen maken gaan we graag daarover met uw staten in overleg en kunnen daarbij dan tevens alle relevante aspecten die voortvloeien uit de implementatie van de methode Duisenberg/Van Meenen meenemen.

Gecorrigeerde controleverschillen (zie blz 4, 19 accountantsverslag)

De accountant geeft aan:

"In totaal resteren in de jaarrekening 2016 voor een bedrag van €2.344.000 aan ongecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot de financiële rechtmatigheid. Ten aanzien van de getrouwheid resteren, na doorvoering van de correcties, geen controleverschillen. Daarbij merken wij op dat het aantal en de omvang van deze gecorrigeerde controleverschillen zijn afgenomen ten opzichte van voorgaand jaren. Dit onderschrijft de acties die de organisatie heeft genomen om te komen tot een betrouwbaardere waardering van haar activa. De ongecorrigeerde controleverschillen hebben betrekking op de aanbestedingsrechtmatigheid en worden op pagina 18 van dit verslag nader toegelicht."

Over de afgelopen jaren zijn de gerapporteerde controleverschillen als volgt weer te geven:

Proces	2014	2015	2016
Inkoop/aanbesteding van levering en diensten	3.870.000	2.683.000	1.408.000
Inkoop/aanbesteding van werken			936.000
Subsidieverlening	969.000	804.000	
	4.839.000	3.487.000	2.344.000

Voor het controleverschil bij inkoop/aanbesteding van levering en diensten is sprake een gestage neergang waarmee de genomen maatregelen in het kader van de aanscherping van het inkoopbeleid duidelijk hun vruchten afwerpen. Op een totaal van ca € 75 mln aan inkoop/aanbesteding van levering en diensten gaat het in 2016 om een fout van minder dan 2%.

Het controleverschil bij inkoop/aanbesteding van werken ad € 936.000 betreft de bij de boardletter 2016 al geconstateerde incidentele fout m.b.t. de aanbesteding van de liften.

Zoals door de accountant aangegeven blijft de fout van € 2.344.000 ruim binnen de afgesproken controletolerantie van € 13,4 mln.

Op basis van de eerdere adviezen van de accountant hebben wij ook in 2016 maatregelen getroffen om onrechtmatigheden preventief te waarborgen. Hierdoor wordt team inkoop en marktrelaties (IMR) steeds vaker vooraf betrokken bij inkooptrajecten. Dit is onder ander te danken aan het feit dat in 2016 stappen zijn gezet op het gebied van monitoring en verbetering van het bestelproces. Ook hebben wij gestuurd op verplichte consultatie van inkopen boven €25.000. Dit alles met als resultaat een verdere teruggang in de omvang van onrechtmatige inkopen 2016.

Alhoewel het totaalbedrag aan onrechtmatigheden relatief beperkt is gezien de totale omvang van de begroting, zullen wij ook de komende jaren inzetten op het verder terugbrengen van onrechtmatigheden.

Wij zien nog kansen tot verdere ontwikkeling en preventieve borging van rechtmatigheid van de inkoopfunctie. Dit is vertaald in een vervolgproject "Professionalisering inkoopfunctie 2017-2020" dat eind 2016 is gestart.

5 Productenrealisatie 2016 (bijlage 5)

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat naast de jaarstukken die ter vaststelling aan PS worden voorgelegd, de productenrealisatie ter kennisneming van PS wordt gebracht.

In bijlage 6 treft u de productenrealisatie aan. In deze productenrealisatie die u ter kennisneming ontvangt, hebben wij de specificatie van de jaarrekening op begrotingspostniveau opgenomen.

6 Voortgangsrapportage ontwikkelbedrijf (bijlage 6)

Provinciale Staten hebben op 23 april 2010 het Beheersstatuut Ontwikkelbedrijf provincie Noord-Brabant vastgesteld, hierna te noemen het Beheersstatuut Ontwikkelbedrijf (Besluit 14/10 E). Volgens dit statuut (regel 3.6.1) verschaffen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten twee maal per jaar, tegelijk met de begroting en de jaarstukken, een rapportage waarin de stand van zaken is opgenomen van elk door het Ontwikkelbedrijf in exploitatie genomen project en van de anticiperende en strategische grondverwerving door het Ontwikkelbedrijf. Het rapport wordt als bijlage 6 bij de provinciale jaarstukken 2016 ter vaststelling aangeboden aan Provinciale Staten.

7 Verantwoording (provinciale) Onderzoeks- en Adviesagenda 2016 (bijlage 7)

Zoals met uw Staten is afgesproken, verantwoorden wij ons jaarlijks bij de jaarrekening over de uitvoering van onderzoeken en adviezen. Deze verantwoording is als bijlage 8 bij de jaarstukken 2016 opgenomen.

8 Zorgplicht archieven (bijlage 8)

In november 2013 (GS nr. 3457443) is de Archiefverordening van de provincie Noord-Brabant 1996 gewijzigd. Conform artikel 8 brengen Gedeputeerde Staten eenmaal per jaar verslag uit aan Provinciale Staten over wat zij hebben verricht ter uitvoering van de zorg van de archiefbescheiden van de provinciale organen, voor zover deze niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats. Het verslag over 2016 is als bijlage 9 ter kennisneming bij dit Statenvoorstel opgenomen.

9 Overzicht incidentele subsidies (bijlage 9)

Volgens artikel 4:23 lid 4 van de Awb dient de provincie jaarlijks verslag te doen van de verleende incidentele subsidies. Bijlage 10 bij dit statenvoorstel geeft hier invulling aan.

10 Voortgang programma beter benutten (bijlage 10)

Naar aanleiding van de behandeling in PS op 18 september 2015 van de rapportage van de Zuidelijke Rekenkamer over het programma Beter Benutten is aan PS een nadere toelichting op de voortgang van het programma beter benutten toegezegd. Deze nadere toelichting is als bijlage 11 bij dit statenvoorstel opgenomen.

11 Voortgang programma erfgoedcomplexen(bijlage 11)

Provinciale Staten hebben op 13 november 2015 ingestemd met het beleidskader erfgoed 2016-2020 "De (verbeeldings)kracht van erfgoed". Het programma Erfgoedcomplexen is integraal onderdeel van het erfgoedbeleid. De vier verhalen binnen het brede erfgoedbeleid zijn richtinggevend voor onze inzet op het brede erfgoedbeleid. Ook voor de inzet van het programma Erfgoedcomplexen

In het beleidskader is aangegeven dat halfjaarlijks wordt gerapporteerd over de voortgang van het programma Erfgoedcomplexen.

12 Begrotingswijziging 2017 (bijlage 12)

De financiële gevolgen van de extra toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en de effecten van de overhevelingen worden via bijgaande 2^e begrotingswijziging 2017 aan u ter besluitvorming voorgelegd.

Bevoegdheid

Het is de bevoegdheid van Provinciale Staten om de jaarstukken vast te stellen.

Bijlagen

Bijgevoegd treft u de volgende bijlagen aan:

1. Jaarstukken 2016 inclusief bijlagenbundel
2. Extra toevoegingen en onttrekkingen aan reserves
3. Overhevelingen
4. Accountantsverslag en Controleverklaring
5. Productenrealisatie 2016(ter kennisneming)
6. Voortgangsrapportage ontwikkelbedrijf (vast te stellen)
7. Verantwoording agenda Kennis en Onderzoek (ter kennisneming)
8. Verantwoording zorgplicht archieven (ter kennisneming)
9. Overzicht incidentele subsidies (ter kennisneming)
10. Voortgang programma Beter Benutten (ter kennisneming)
11. Voortgangsrapportage programma erfgoedcomplexen (ter kennisneming)
12. 2^e Begrotingswijziging 2017 (effecten extra mutaties in reserves en effecten overhevelingen)

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. ir. A.M. Burger

Opdrachtgever: M. Buuron, MBuuron@brabant.nl,
Cluster Bedrijfsvoering en Afdeling Financiën, Planning en Control

Opdrachtnemer: J.B.A.M. Eppenhof, Jeppenhof@brabant.nl,
Cluster Bedrijfsvoering en Afdeling Financiën, Planning en Control